فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت

شماره پیاپی ۶۴- دوره دوم ، شماره ۴۷- پاییز و زمستان ۹۹

مقاله شماره ۳ - صفحات ۴۵ تا ۵۸

نیازسنجی آموزشی دانش‌آموزان کم شنوا در مدارس کم شنوایی شهر تهران

کمال پرهون[۱]

دکتر ربابه نوری[۲]

هادی پرهون[۳]

اسماعیل محمد نژاد[۴]

چکیده

زمینه و هدف، آموزش و توان بخشی مناسب برای دانش آموزان کم شنوا، مستلزم سنجش نیاز هاست. هدف پژوهش حاضر نیاز سنجی آموزشی کودکان کم شنوا در مدارس شهر تهران بود.

روش بررسی، در این پژوهش توصیفی- پیمایشی از بین کلیه دانش آموزان کم شنوا در مدارس کم شنوایی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای ۱۵۰نفر انتخاب شدند. داده ها با استفاده از پرسش نامه محقق ساخته جمع آوری شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده از آزمون های آماری t مستقل و تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد.

یافته ها، نتایج به دست آمده نشان داد که بین نیاز های دانش آموزان بر حسب جنسیت تفاوت معنی داری وجود نداشت. ولی بین نیاز های ارتباطی باکمبود شنوایی تفاوت معنی داری وجود داشت. علاوه بر این دانش آموزان کم شنوایی که از روش برقراری ارتباط کلی استفاده می کردند در مقایسه با دانش آموزانی که از گفتار نشانه دار استفاده می کردند نیاز های بیشتری داشتند($P<۰/۰۵$)

نتیجه گیری،با توجه به یافته های پژوهش حاضر کودکان کم شنوا در مدارس شهر تهران نیاز مبرم به آموزش در حیطه نیاز های (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، عاطفی- اجتماعی، شخصی، رفتاری، آموزشی و سبک های یادگیری) دارند.

کلید واژه ها: نیازسنجی آموزشی، دانش آموزان کم شنوا، مدارس ویژه کم شنوایان

---

[۱] دانشجوی دکتری روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی

[۲] استاد یار گروه روان شناسی بالینی، دانشگاه خوارزمی

[۳] دانشجوی دکتری روان شناسی سلامت، دانشگاه خوارزمی

[۴] کارشناس ارشد روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران.

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

مقدمه

شنوایی یکی از حواس برتر انسان است. محروم بودن از حس شنوایی فقط به مفهوم نشنیدن صدا نیست. بلکه ماحصل آن عدم دست یابی به بسیاری از تجربیات مفید وامید بخش زندگی فردی و اجتماعی است. کارکرد شنوایی در مراحل اساسی تحول کودک از جمله ادراک، تولید زبان گفتاری، مهارت های شناختی، رفتار های سازشی، اجتماعی و عاطفی که ممکن است کیفیت زندگی کودکان کم شنوا را شدیدا محدود کند دارای یک نقش تعیین کننده است.پژوهش های متعددی نشان داده اند که سازماندهی ساختار عصبی و تولید و ادراک گفتار، تحت تاثیر مدت زمان محرومیت شنوایی قرار دارد(دی و هوسر[1]، ۲۰۱۴؛ جیاگموت و همکاران[2]، ۲۰۱۴). این آسیب باعث اختلال عملکرد مشخص در کودکان مبتلا می شود و یکی از مهم ترین حوزه های عملکردی در کودکان، که تحت تاثیر قرار می گیرد عملکرد تحصیلی آن هاست(کتز[3] ، ۲۰۱۰؛ هالاهان، کافمن و پاولن[4]، ۲۰۱۵). نتایج پژوهش های مختلف حاکی از آن است که دانش آموزان کم شنوا در روابط و تعاملات اجتماعی در سطح ابتدایی هستند، در نتیجه فقدان مهارت های اجتماعی لازم جهت برقراری ارتباط مناسب آنان را در معرض انزوا و طرد از اجتماع قرار داده است(آدامز و روهرینگ[5]، ۲۰۰۴). از این رو موضوع توانبخشی و آموزش دانش آموزان کم شنوا همواره از مسایل چالش بر انگیز، حیطه توان بخشی معلولین بوده است. در این راستا دیدگاه هایی، همانند ارائه آموزش های ویژه در محیط خاص، تلفیق در کلاس های عادی و آموزش فراگیر مطرح است(ورمیولن، دنیسن و کنورس[6]، ۲۰۱۲). با توجه به اهمیت و نقش انکار ناپذیر آموزش در محقق کردن عدالت در جامعه، یکی از راه های رسیدن به این مهم نیاز سنجی آموزشی و شناسایی شکاف بین وضع موجود و مطلوب نیاز هاست. در قلمرو برنامه ریزی و آموزش، نیازسنجی به عنوان یکی از مولفه های اساسی و ضروری و در واقع ستون فقرات فرایند برنامه ریزی درنظر گرفته می شود و در هر کجا که مسأله تدوین طرح ها و اتخاذ مجموعه ای از تدابیر آموزشی مطرح باشد، از نیازسنجی به طور مکرر یاد می گردد(فتحی واجارگاه، ۲۰۱۰) نیازسنجی درحقیقت سنگ زیرین ساختمان برنامه ریزی، مدیریت و آموزش است، باشد که هرقدر این سنگ زیرین مستحکم و بنیانی تر باشد، بنای روی آن نیز محکم ترو آسیب ناپذیر است. با توجه به این امر آموزش و پرورش ویژه نیز به عنوان حوزه ای که درصدد ارائه خدمات آموزشی مختلف به افراد جامعه معلولان است به نحو بارزی با مقوله بررسی نیازها گره

1 Dye & Hauser
2 Giacomo et al
3 Katz
4 .Hallahan, Kauffman, & Pullen
5 Adams & Rohring
6 Vermeulen, Denessen, & Knoors

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

خورده است، بدیهی است نیازسنجی در آموزش ویژه به دلیل وجود ویژگی‌های خاص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، از جایگاه والایی برخوردار است(پرهون، ۲۰۱۳). هم چنین نوع ارزیابی که از دانش آموزان کم شنوا در مدرسه به عمل می‌آید بایستی مبتنی بر نیازسنجی آنان در برنامه درسی باشد(گیلبرسون و فیر[۱]، ۲۰۰۸). با توجه به این که پیشرفت فناوری تغییراتی را در ارائه خدمات به دانش‌آموزان کم شنوا ایجاد کرده، بنابراین نوع نیازهای این افراد و برنامه درسی متناسب با این تغییرات دچار چالش شده است(الزرایات و سمادی[۲]، ۲۰۱۲). از این رو هدف از آموزش دانش‌آموزان کم شنوا کمک به آنان در جهت نیل به خود کفایی شغلی و قادرسازی برای زندگی آینده است. این امر جز با شناسایی نیازهای آموزشی آنان تحقق نمی‌یابد، زیرا که در هر برنامه‌ریزی، داشتن اطلاعات به روز درباره نیازهای دانش‌آموزان کم شنوا منطقی و ضروری خواهد بود(پرهون، ۲۰۱۳). پژوهشگران مختلفی به بررسی نیازهای آموزشی دانش آموزان کم شنوا پرداخته اند که از این میان می توان به دیمیلینگ[۳] (۲۰۱۰) اشاره کرد که در پژوهشی نشان داد که دانش آموزان کم شنوا و ناشنوا به مداخلات ویژه و به موقع زبانی نیاز دارند تا تولید، شناخت و درک مطلب آن ها در جملات و پاراگراف ها بهبود یابد. هم چنین الزریات[۴] (۲۰۱۳)، در پژوهشی به بررسی نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا و سخت شنوا در مدارس پرداخت که نتایج پژوهش او نشان داد که عمده ترین نیاز های آموزشی این دانش آموزان شامل نیاز های: توان بخشی، فردی، اجتماعی و ارتباطی است(الزاریگات، ۲۰۱۳). در این راستا والتر[۵]، کنورس[۶]، سیلیسن[۷]، و ورهون[۸](۲۰۱۱)، در پژوهش خود نشان دادند که دانش آموزان کم شنوا در مقایسه با همکلاسی های بدون اختلالشان مشکلات زبانی شدید تر و به تبع آن مشکلات تحصیلی بیشتری دارند(ورمیولن و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین نتایج پژوهش هوستون[۹] و پریجو[۱۰] (۲۰۱۰)، نشان داد که این دانش آموزان نیاز به متخصصان کارامد برای ارتقاء سطح زبان درکی و بیانی در قالب یک برنامه مدون دارند. گیلبرسون[۱۱] و فرر[۱۲](۲۰۰۸)، در پژوهشی نشان دادند که عمده ترین نیاز دانش آموزان کم

1 Gilbertson & Ferre
2 El-Zraigat & Smadi
3 Dimiling
4 El-Zraigat
5 Wolters
6 Knoors
7 Cillessen
8 Verhoeven
9 Houston
10 Perigoe
11 Gilbertson
12 Ferre

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

شنوا در مدارس مشکلات آموزشی آن هاست. این نیاز ها شامل مشکلات خواندن، فراگیری زبان و استفاده کاربردی از آن، و فعالیت های مدرسه بود. در این راستا شیک[1]، ویلیامز[2] و کوپرمینز[3](۲۰۰۶)، عمده ترین نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا را شامل، محیط مناسب یادگیری، مترجمان و مفسران آموزشی، نیاز های ارتباطی، استفاده از روش های دیداری و بکارگیری روش های مبتنی بر شواهد برای آموزش دانستد. بررسی پیشینه پژوهشی در زمینه نیاز سنجی آموزشی دانش آموزان کم شنوا نشان می دهد که این دانش آموزان در زمینه مشاوره و روان درمانی نیز نیاز های خاص خود را دارند، از جمله می توان به نیاز های، هویت یابی، انگیزشی و تحصیلی آن ها اشاره کرد(وایت و گیفریدا، ۲۰۰۸). علاوه بر این والتر و همکاران(۲۰۱۱)، در پژوهش خود نشان دادندکه دانش آموزان کم شنوا مشکلات متعددی درارتباطات اجتماعی و تعاملات بین فردی دارند که این مشکلات باعث دید منفی دیگران و انزوای بیشتر این دانش آموزان در مدارس و اجتماع و به وجود آمدن اختلالات رفتاری متعدد در آن ها خواهد شد. نتایج پژوهش آن ها نشان داد که دانش آموزان دختر کم شنوا در مقایسه با پسران کم شنوا مشکلات رفتاری و بین فردی کم تری دارند. بررسی پیشینه پژوهش در زمینه نیاز های اجتماعی دانش آموزان کم شنوا حاکی از آن است که نیاز های این دانش آموزان با توجه به محیط های آموزشی مختلف، برنامه درسی، مقطع آموزشی و سطح شنوایی از دست رفته متفاوت است. نتایج پژوهش های مختلف نشان می دهد که نیازسنجی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، برنامه‌ریزی و ارزیابی تحصیلی آنان را تسهیل کرده و امکان آموزش متناسب با نیاز آنان را فراهم می‌کند. برای دانش‌آموزان کم شنوا توجه به نیازهای آموزشی و ارزیابی توانایی‌های آنان برای طراحی و اجرای برنامه درسی، امری ضروری است. با توجه به این امر می توان ضرورت نیاز سنجی برای کودکان کم شنوا را شامل: تعیین اولویت های متفاوت نیاز ها برای این دانش آموزان، تنوع مداخلات اجتماعی و آموزشی در دسترس برای آن ها، ضرورت ایجاد توازن میان راهبردهای مختلف برنامه ریزی برای برآورده کردن کارامد نیاز ها ی آن ها، ایجاد تسهیل در اختصاص و دریافت پشتوانه مالی لازم، وتخصصیص بهتر منابع مالی در میان انتخاب های موجود برای آن ها، دانست. از این رو ملاحظه می‌شود که در قلمرو آموزش و پرورش، نیازسنجی به عنوان یکی از مولفه‌های اساسی و ضروری فرآیند برنامه‌ریزی در نظر گرفته می‌شود و در هر کجا که مسئله برنامه ریزی برای این دانش آموزان مطرح باشد، از نیازسنجی به طور مکرر یاد می‌شود. با توجه به این امر که آگاهی ما از نیاز های آموزشی کودکان کم شنوا، بسیارسطحی و محدود است، حتی این

1 Schick
2 Williams
3 Kupermintz

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

کودکان نیاز هایی دارند که خود آن ها نیز از آن اطلاعی ندارند در این پژوهش سعی بر آن است تا با نگاهی ژرف به مسئله نیاز و نیاز سنجی کودکان کم شنوا پنجره ای نو به افق آموزش این کودکان باز و با تسهیل موانع متعدد زندگی آن ها قدمی ولو کوچک اما گران سنگ برای آموزش درست به آنان برداشته شود. با پیشینه کاوی پژوهش وبا توجه به فقر و تنگدستی نیاز سنجی آموزشی در حیطه آموزش کودکان کم شنوا در ایران و با نظر به مشکلات عدیده ای که در امر آموزش و سازگاری این دانش آموزان در مدارس وجود دارد، پژوهش حاضر با هدف نیاز سنجی آموزشی کودکان کم شنوا در مدارس شهر تهران به سوالات زیر پاسخ می دهد: ۱) نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم شنوای مدارس شهر تهران به ترتیب اولویت کدامند؟ ۲) آیا بین نیاز های آموزشی دانش‌آموزان دختر و پسر کم شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب جنسیت، درجه کم شنوایی و مقطع تحصیلی آن ها تفاوت وجود دارد؟

روش بررسی

روش پژوهش حاضر، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان کم شنوای مدارس شهر تهران در سال تحصیلی۹۳-۱۳۹۲می‌باشد. با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای ۱۵۰ دانش آموز انتخاب شدند(۶۵دختر، ۸۵ پسر)، بدین صورت که در مرحله اول از بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران به صورت تصادفی ۵ منطقه (۱۰، ۶، ۲،۱۲، ۱۸)، انتخاب شد و در گام دوم از هر کدام از این مناطق ۲ ناحیه را انتخاب کردیم و در گام سوم از هر ناحیه دو مدرسه و تمامی دانش آموزان انتخاب شدند. معیار های ورود به پژوهش شامل. دانش آموز کم شنوا در مدارس کم شنوایی شهر تهران و معیار خروج از مطالعه داشتن هر گونه معلولیت اضافی غیر از کم شنوایی بود. برای جمع آوری اطلاعات از پرسش نامه محقق ساخته ساختار یافته حاوی ۷۰ سوال در حیطه نیاز های (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، عاطفی- اجتماعی، شخصی، رفتاری، تحصیلی و سبک های یادگیری) استفاده گردید. برای تهیه ابزار مورد نظر بعد از مطالعه منظم پژوهش ها و کتاب های موجود و جمع آوری نظرهای اساتید و صاحب نظران و متخصصان امر و با الگو برداری از پرسش نامه های موجود اقدام به تهیه گویه های مناسب برای تعیین نیاز ها شد و پرسش نامه اولیه تهیه گردید و روایی سوالات بررسی شد. در ادامه پرسشنامه در قالب یک مطالعه پایلوت بر روی ۵۰ نفر از دانش آموز کم شنوا مدارس شهر تهران اجرا شد و گویه های نامناسب حذف گردید. بعد از تایید روایی صوری و محتوایی پرسش نامه، پایایی آن با استفاده از روش های باز آزمایی ۰/۸۷ و آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمد. شیوه نمره گذاری پرسش نامه نیاز سنجی در طیف لیکرت و بر اساس شدت نیاز به صورت ۱(موافقم)، ۲(به شدت موافقم)، ۳ (مخالفم)، ۴ (به شدت مخالفم) می باشد.

روش اجر

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

پس ازانتخاب نمونه و هماهنگی های قبلی با آموزش استثنایی شهر تهران با مرجعه به مدارس و کسب هماهنگی های لازم با تشریح اهداف پژوهش، وظایف و تعهدات مجریان طرح و انتظارات آن ها برای دانش آموزان کم شنوا و با در نظر گرفتن ملاک های اخلاقی نظیر مشارکت آزادانه در پژوهش، محرمانه ماندن اطلاعات و تأمین امنیت روانی و فیزیکی دانش آموزان و کسب اجازه از مسئولان مدارس شروع به جمع آوری داده های مورد نیاز شد. بدین صورت که پرسش نامه به صورت انفرادی توسط معلمان و با همکاری پژوهشگر برای تک تک دانش آموزان کم شنوای حاضر در نمونه پژوهش فوق خوانده شد و جواب مورد نظر ثبت شد. بعد از تکمیل و جمع آوری داده ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون T مستقل و تحلیل واریانس تک متغیره)، با استفاده از نرم افزار SPSS21مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

در ابتدای امر مشخصات توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) متغیرهای جمعیت شناختی به طور خلاصه درجدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. مشخصات توصیفی (فراوانی و در صد فراوانی) متغیر های جنسیت، مقطع آموزشی، سن

متغیر		فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
جنسیت	مرد	۸۵	۵۶/۶	۵۶/۶
	زن	۶۵	۴۳/۴	۱۰۰
مقطع تحصیلی	دبستان	۵۰	۳۴	۳۴
	راهنمایی	۶۰	۴۰	۷۳
	دبیرستان	۴۰	۲۶	۱۰۰
سن	۱۰-۷	۵۰	۳۴	۳۴
	۱۶-۱۰	۶۰	۴۰	۷۳
	۲۱-۱۶	۴۰	۲۶	۱۰۰

همان طور که در جدول ۱. نشان داده شده است در متغیر جنسیت ۸۵ نفر مرد و ۶۵ نفر زن بودند، هم چنین در متغیر مقطع تحصیلی ۵۰ نفر در دبستان، ۶۰ نفر در راهنمایی و ۴۰ نفر در دبیرستان مشغول تحصیل بودند. علاوه بر این بیشترین فراوانی در دامنه سنی ۱۰الی ۱۶ سال قرار دارد و بعد از آن ۷ الی ۱۰ و در نهایت کمترین فراوانی مربوط به دامنه سنی۱۶ الی ۲۱ سال بود.

نخست برای پاسخ گویی به این سوال که نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران به ترتیب اولویت کدامند؟ از روش توصیفی اولویت بندی نیاز ها بر حسب فراوانی استفاده شد که نتایج آن در

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

جدول شماره دو مستند شده است.

جدول ۲: اولویت بندی نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا

حوزه	اولویت
نیاز های ارتباطی	نخست
نیاز های توان بخشی شنیداری	دوم
نیاز های آموزشی	سوم
نیاز های سبک یادگیری	چهارم
نیاز های رفتاری	پنجم
نیاز های عاطفی- اجتماعی	ششم
نیاز های شخصی	هفتم

نتایج جدول شماره ۲. حاکی از آن است که نیاز های دانش آموزان کم شنوا در مدارس ویژه کم شنوایان شهر تهران به ترتیب اولویت شامل، نیاز های ارتباطی، نیاز های توان بخشی شنیداری، نیاز های آموزشی، نیاز های سبک یادگیری، نیاز های رفتاری، نیاز های عاطفی- اجتماعی و نیاز های شخصی می باشند

همچنین برای پاسخ دهی به این سوال که آیا نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب جنسیت آنان متفاوت است؟ برای پاسخ به این سوال از آزمون t مستقل استفاده شد. خلاصه نتایج این آزمون در جدول ۳. گزارش شده است

جدول ۳: نتیجه آزمون t مستقل برای مقایسه آزمودنی ها بر حسب متغیر جنسیت

حوزه	جنسیت	N	M	SD		singt
نیاز های ارتباطی	زن	۶۵	۳۸/۲	۵۶/۰	۰۱/۰	۳۷/۰
	مرد	۸۵	۰۷/۲	۰۷/۰		
نیاز های توان بخشی شنیداری	زن	۶۵	۸۶/۲	۰۶/۰	۰۱/۰	۰۹/۰
	مرد	۸۵	۷۶/۲	۱۶/۰		
نیاز های عاطفی- اجتماعی	زن	۶۵	۵۶/۲	۰۶/۰	۳۷/۰	۰۳۵/۰
	مرد	۸۵	۰۷/۲	۰۶/۰		

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

نیاز های شخصی	زن	۶۵	۳/۰۵	۰/۵۱	۱/۳۸	۰/۳۱
	مرد	۸۵	۳/۰۷	۰/۵۲		
نیاز های رفتاری	زن	۶۵	۳/۰۹	۰/۵۳	۰/۴۰	۰/۷۶
	مرد	۸۵	۳/۰۳	۰/۵۳		
نیاز های آموزشی	زن	۶۵	۲/۸۷	۰/۶۲	۰/۴۰	۰/۸۶
	مرد	۸۵	۲/۸۴	۰/۶۴		
نیاز های سبک یادگیری	زن	۶۵	۲/۸۹	۰/۵۴	۱/۴۷	۰/۱۴
	مرد	۸۵	۳/۰۶	۰/۵۵		

داده های جدول ۳. حاکی از آن است که هیچ کدام از دو گروه دانش آموزان دختر و پسر کم شنوا با توجه به میانگین های ذکر شده تحت تاثیر متغیر های وابسته قرار نگرفتند. هم چنین شایان ذکر است که تفاوت بین میانگین های دانش آموزان کم شنوای دختر و پسر در هیچ کدام از نیاز ها معنی دار نشد. بدین صورت که بین نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب متغیر جنسیت تفاوت معنی داری وجود نداشت.

افزون بر این برای پاسخ گویی به این سوال که آیا نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب سطح شنوایی آنان متفاوت است؟ برای پاسخ به این سوال از آزمون تحلیل واریانس تک راهه استفاده شد. جدول ۴. نشان دهنده میانگین و نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای مقایسه تفاوت آزمودنی ها بر حسب درجه کم شنوایی است.

جدول ۴. نتیجه آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای آزمودنی ها بر حسب درجه کم شنوایی

حوزه	سطح کم شنوایی	M	SD	F	Sig
نیاز های ارتباطی	۳۵-۵۴	۳/۶۴	۰/۵۶	۵/۲۵	۰/۰۱
	۵۴-۶۹	۴/۱۸	۰/۴۲		

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

	۷۰–۸۹	۳/۹۸	۰/۴۸		
نیاز های توان بخشی شنیداری	۳۵–۵۴	۳/۷۸	۰/۴۴	۱۰/۳۸	۰/۰۰۱
	۵۴–۶۹	۴/۲۷	۰/۴۴		
	۷۰–۸۹	۳/۹۸	۰/۵۰		
نیاز های عاطفی- اجتماعی	۳۵–۵۴	۴/۰۷	۰/۳۹	۰/۹۲	۰/۴۴
	۵۴–۶۹	۳/۱۹	۰/۴۲		
	۷۰–۸۹	۴/۱۴	۰/۴۲		
نیاز های شخصی	۳۵–۵۴	۳/۵۰	۰/۴۶	۰/۶۵	۰/۵۹
	۵۴–۶۹	۴/۲۶	۰/۳۸		
	۷۰–۸۹	۳/۱۲	۰/۳۷		
نیاز های رفتاری	۳۵–۵۴	۲/۸۹	۰/۳۴	۲/۸۵	۰/۶۰
	۵۴–۶۹	۳/۱۸	۰/۴۳		
	۷۰–۸۹	۳/۰۵	۰/۴۶		
نیاز های آموزشی	۳۵–۵۴	۴/۸۷	۰/۴۲	۳/۷۹	۰/۱۱
	۵۴–۶۹	۳/۱۵	۰/۴۲		
	۷۰–۸۹	۳/۰۴	۰/۴۹		
نیاز های سبک یادگیری	۳۵–۵۴	۳/۷۶	۰/۳۱	۴/۷۶	۰/۰۵
	۵۴–۶۹	۳/۲۴	۰/۴۷		
	۷۰–۸۹	۳/۵۹	۰/۳۵		

نتایج جدول ۴. حاکی از آن است که نیازهای آموزشی دانش آموزان کم شنوا بر حسب درجه شنوایی در نیاز های ارتباطی، توان بخشی شنیداری و سبک های یادگیری معنا دار است و در دیگر حوزه های نیاز های تفاوت معنی داری مشاهده نشد.

در ادامه برای پی بردن به اینکه آیا نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا بر اساس روش ارتباطی مورد استفاده آنان متفاوت است. از آزمون t مستقل استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۵ گزارش شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون t مستقل برای مدل ارتباط

حوزه	روش های ارتباطی	M	SD		Sig
نیاز های ارتباطی	زبان اشاره	۴/۶۴	۰/۵۵	۱/۹۲	۰/۰۵
	ارتباط کلی	۲/۸۹	۰/۶۵		

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

نیاز های توان بخشی شنیداری	زبان اشاره	۵/۷۵	۱/۳۳	۴/۷۳	۰/۰۰۱
	ارتباط کلی	۳/۰۳	۰/۴۰		
نیاز های عاطفی- اجتماعی	زبان اشاره	۳/۰۶	۰/۵۷	۱/۲۶	۰/۱۳
	ارتباط کلی	۳/۱۲	۰/۳۹		
نیاز های شخصی	زبان اشاره	۳/۰۸	۰/۵۵	۱/۶۴	۰/۰۵
	ارتباط کلی	۳/۲۶	۰/۶۹		
نیاز های رفتاری	زبان اشاره	۳/۱۲	۰/۵۵	۱/۹۷	۰/۰۴
	ارتباط کلی	۲/۱۶	۰/۴۹		
نیاز های آموزشی	زبان اشاره	۲/۹۷	۰/۶۲	۰/۱۸	۰/۹۶
	ارتباط کلی	۲/۶۷	۰/۶۴		
نیاز های سبک یادگیری	زبان اشاره	۴/۹۳	۰/۹۷	۳/۶۰	۰/۰۰۱
	ارتباط کلی	۳/۲۳	۰/۵۱		

یافته های جدول ۵. حاکی از تفاوت معنی دار بین دانش آموزانی است که برای برقراری ارتباط از روش های گفتار نشانه دار یا ارتباط کلی استفاده می کنند. بدین صورت که دانش آموزانی که از روش ارتباط کلی استفاده می کنند در مقایسه با دانش آموزانی که برای برقراری ارتباط از روش گفتار نشانه دار استفاده می کنند نیاز های آموزشی بیشتری دارند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف نیاز سنجی آموزشی کودکان کم شنوا در مدارس شهر تهران صورت گرفت. در این پژوهش نیاز های آموزشی کودکان کم شنوا در ۷ حیطه ی نیاز های (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، عاطفی- اجتماعی، شخصی، رفتاری، آموزشی، و سبک های یادگیری)، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش حاکی از آن استکه نیاز های دانش آموزان کم شنوا در مدارس ویژه کم شنوایان شهر تهران به ترتیب اولویت شامل، نیاز های ارتباطی، نیاز های توان بخشی شنیداری، نیاز های آموزشی، نیاز های سبک یادگیری، نیاز های رفتاری، نیاز های عاطفی- اجتماعی و نیاز های شخصی می باشند. در واقع با توجه به این اولویت ها باید بودجه و نیروی انسانی لازم برای برآورده کردن این نیاز ها در مدارس ویژه کم شنوایان فراهم گردد. در مدارس ویژه کم شنوایان در شهر تهران بستر های لازم برای براورده نمودن نیاز های این دانش آموزان فراهم نیست، در واقع تکنولوژی لازم برای آموزش درست به این دانش آموزان در مدارس در دسترس نیست. در تبیین این یافته می توان عنوان کرد که مسائل متعددی در به وجود آمدن این وضع دخیلند که از مهم ترین آن ها می توان به فاصله بین وضع موجود و مطلوب نیاز های این کودکان و معلمان آن ها در مدارس کم شنوایان شهر تهران اشاره کرد، که این مسئله باعث عدم همخوانی بین نیاز ها و امکانات موجود برای رفع آن ها در این مدارس گردیده است. با توجه به نقش اساسی آموزش

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

در تسهیل و آسان سازی راه زندگی در جوامع امروزی و با توجه حقوق انسانی کودکان کم شنوا برای آموزش و برخورداری از لذت یادگیری، متخصصان باید به تسهیل و شناسایی موانع آموزشی این کودکان پراخته و با شناخت و مرتفع ساختن نیاز هایی که این کودکان با آن مواجه اند، فضای آموزشی مناسب را برای آن ها مهیا کنند تا در حد توان و با شناخت از معلولیت خود بتوانند به موفقیت متناسب با توانایی های خود در جامعه دست یابند . در این جاست که فرایند نیاز سنجی برای تعین نیاز ها و اولویت بندی آن ها برای طراحان آموزش از ضروریات انکار ناپذیر است. اهمیت نیاز سنجی تا بدان جاست که بدون انجام آن فعالیت های آموزشی این کودکان کاری عبث بوده و هدف و نظم خاصی دنبال نمی کند نیاز سنجی آموزشی کودکان کم شنوا به برنامه ریزان آموزشی کمک می کند تا با توجه به محدودیت هایی رشدی که کودکان کم شنوا با آن مواجهه اند، نیاز های آن ها را مورد شناسایی ژرف قرار داده و تنها آن دسته از نیاز های این کودکان را مورد توجه قرار دهند، که از اولویت و اهمیت بیشتری برای استقلای همه جانبه آن ها در زندگی برخوردار است(پرهون،۲۰۱۳). شاید بتوان گفت که شناسایی نیاز های مهم در چهارچوب محدودیت هایی که کودکان کم شنوا با آن مواجه اند، مهم ترین فلسفه نیاز سنجی این کودکان را تشکیل می دهد. هم چنین آگاهی و درک درست از موقعیت کودکان کم شنوا در مدارس شهر تهران و در کل نگاه آموزش و پرورش ویژه به بحث آموزش این دانش آموزان و تلاش برای آماده سازی آن ها و فراهم سازی بستر و فرهنگ مناسب برای پذیرش آنان در جامعه در تبیین این مهم می تواند سودمند باشد. امروزه دانش آموزان کم شنوا در مدارس ویژه کم شنوایان شهر تهران متناسب با نیاز هایی که دارند از تسهیلات و امکانات مناسبی برخوردار نیستند، که این یافته با نتیجه پژوهش جانسون و سیتون(۲۰۱۲) و زریگات(۲۰۱۳)، که نشان داد، دانش آموزان کم شنوا در مدرسه های نامناسب تحصیل می‌کنند و برای رفع نیاز های منحصر به فرد خود خدمات مناسبی را دریافت نمی‌کنند همسو است. محتوی برنامه های درسی و امکانات آموزشی آن ها نامتناسب و غیر کاربردی است که این مسئله بحث شکست های تحصیلی و بازماندن دانش آموزان کم شنوا در رسیدن به مقاطع بالاتر را به وجود می آورد. در آموزش آن ها از معلمانی استفاده می شود که نه تنها درک درستی از دانش آموزان کم شنوا و نیاز های آموزشی آن ها ندارد بلکه این معلمان برای آموزش این دانش آموزان دانش و عملکرد مناسبی ندارند که این امر در نحوه تدریس و افت تحصیلی دانش آموزان کم شنوا خود را نشان خواهد داد(پرهون، ۲۰۱۳). نتایج پژوهش حاضر به طور واضح و روشن نشان داد که دانش آموزان کم شنوا نیاز به سرویس های ویژه منطبق با نیاز های شان دارند که این خدمات باید به وسیله معلمان آموزش دیده ودر مدارس با امکانات و تجهیزات مناسب برای آن ها فراهم گردد. به عنوان مثال آن ها نیازمند یک برنامه درسی خاص دارند که منطبق با نیاز های رشدی و تحولی آن ها باشد. این نتایج با

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

پژوهش های(دیمیلینگ، ۲۰۱۰؛ الزراگیت، ۲۰۱۲؛ جوهنسون و سیتون، ۲۰۱۲، ولتورس و همکاران، ۲۰۱۱) همسو است. مورسس(۲۰۰۱)، نشان داد که بین دانش آموزان کم شنوا دراین که چگونه آموزش ببینند و در کجا و آن چه که باید آموزش ببینند با هم متفاوتند (۲۰۰۱). پژوهش های متعدد نشان داده اند که نیاز های دانش آموزان کم شنوا در زمینه های ارتباطی، تحصیلی، فردی و بسیاری از زمینه های دیگر متفاوت است، همان طور که در بالا ذکر شد دانش آموزان کم شنوا نیاز به یک برنامه درسی ویژه دارند که منطبق با توانایی ها و علایق آنان باشد، مثل گفتار درمانگر، توان بخشی شنیداری، مترجم آموزش حرفه ای، برنامه درسی اصلاح شده، مواد آموزشی ویژه سازگاری، و روش های آموزش ویژه. امکانات مورد نیاز دانش اموزان کم شنوا که در مدارس کم شنوایان شهر تهران ارائه می شود بسیار کم و نامناسب است زیرا از بحث آموزش ویژه و نیاز های دانش آموزان کم شنوا حمایت آن چنانی از طرف سازمان استثنایی نمی شود. در واقع دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران نیازمند برنامه کارشناسی شده و متناسب با نیاز های آموزشی خود هستند، تا بتوانند توانایی های بالقوه خود را تا حد مناسبی بروز دهند و زندگی فردی و اجتماعی پرباری را داشته باشند. از این رو با توجه به نیاز های متعددی که دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران دارند محتوی برنامه آموزشی که برای این دانش آموزان ارائه می شود باید متناسب با رشد تحولی، شناختی و علایق این دانش آموزان یاشد. که این یافته با نتایج پژوهش های(دورنان و همکاران، ۲۰۱۰؛ هاید و پاور، ۲۰۰۳؛ ورمیولن و همکاران، ۲۰۱۲) همسوست. در ارتباط با سوال دوم مبنی بر این که آیا بین دانش اموزان کم شنوا در متغیر جنسیت و نوع نیاز آن ها تفاوت معنی داری وجود دارد؟ نتایج پژوهش نشان داد که تفاوت معنی داری بین جنسیت و نوع نیاز دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران وجود ندارد. که این یافته با پژوهش(الزراگیت ، ۲۰۱۳) همسوست و هم چنین بانتایج پژوهش(ولترز و همکاران، ۲۰۱۱)،که حاکی از آن بود که دختران کم شنوا در مقایسه با پسران مشکلات رفتاری و ضد اجتماعی کمتری دارند غیر همسوست. هم چنین در تبیین سوال سوم مبنی بر این که آیا نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا بر حسب درجه کم شنوایی آنا متفاوت است؟ نتایج حاکی از آن بود که دانش آموزانی که میزان کم شنوایی آنان ۶۹-۵۵ دسی بل است بیشتر تحت تاثیر نیاز های ارتباطی، توان بخشی و سبک های یادگیر قرار دارند و بیشتر می توانند از وسایل کمک شنیداری استفاده کنند تا دانش آموزانی که شنوایی بیشتری را از دست داده اند. در تبیین این یافته می توان عنوان کرد که میزان نیاز های دانش آموزان کم شنوا با میزان افت شنوایی آن ها رابطه مستقیم دارد که این امر پیشرفت تحصیلی آن ها را به شدت تحت تاثیر قرار می دهد. هم چنین در پاسخ به سوال چهارم مبنی بر این که آیا نیاز آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران بر اساس روش ارتباطی آنان متفاوت است؟ نتایج نشان داد که دانش آموزانی که از روش ارتباط کلی استفاده می کنند

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

در زمینه نیاز های (ارتباطی،توان بخشی شنیداری، رفتاری و سبک های یادگیری) نسبت به دانش آموزان کم شنوایی که از گفتار نشانه دار استفاده می کنند نیاز های شدیدتری دارند. بنابر این دانش آموزان کم شنوایی که از روش ارتباط کلی استفاده می کنند نیاز به خدمات و امکانات ویژه ای از جمله مشاوره تحصیلی، در مدارس دارند. در واقع از آن جا که در آموزش کودکان کم شنوا در ایران بیشترین تاکید بر روش های شفاهی است، گفتار نشانه ار می تواند به عنوان یک تحول شگرف در آموزش کودکان کم شنوا در مدارس به حساب آید. از محدودیت هایی که پژوهشگران در پژوهش حاضر با آن روبرو بودند می توان به عدم وجود ابزار دقیق و استاندارد شده نیاز سنجی و فراهم نبودن شرایط استفاده از پژوهش کیفی برای کودکان کم شنوا اشاره کرد. هم چنین با توجه به محدودیت های ابزار پژوهش حاضر پیشنهاد می شود که پژوهش حاضر با استفاده از روش های پژوهش کیفی انجام شود. و پژوهش های مجزایی تحت عنوان نیاز سنجی برای معلمان، مدیران مدارس و والدین دانش آموزان کم شنوا انجام گیرد.

منابع

Adams, J, & Rohring, p. (2004). Handbook to and Hard of Service the Deaf Hearing A Bridge to Accessibi. California: Academic Press publications.

Dimiling, L. (2010). Conceptually based vocabulary intervention: Second grade' development of vocabulary words. American annals of the deaf, 55(4), 425-448.

Dornan, D, Hickson, L, Murdoch, B, Houston, T, & Constantinescu, G. (2010). Is Auditory-Verbal Therapy Effective for Children with Hearing Loss. The Volta Review, 110(3), 361-387.

El-Zraigat, I. (2013). Assessing Special Needs of Students with Hearing Impairment in Jordan and Its Relation to Some Variables. International Education Studies, 6(2), 23-31.

El-Zraigat, I, & Smadi, Y. (2012). Challenges of educating students who are deaf and hard-of-hearing in Jordan. International Journal of Humanities and Social Science, 2(8), 150-158.

Fathi- Vajargah, K. (2010). Educational Needs Assessment(Models & Techniques). tehran: Ayeezh.

Fewester, S. (2006). Inclusion: making education work for student all student. European Journal of Special Needs Education, 23, 109–112.

Gilbertson, D, & Ferre, S. (2008). onsiderations in the identification,

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]

assessment, and intervention process for deaf and hard-of-hearing students with reading difficulties. Psychology in schools, 45(2), 104-128.

Hallahan, D.P, Kauffman, J.M, & Pullen, P. C. (2015). Exceptional Learners: An Introduction to Special Education (12th Edition.

Houston, K, & Perigoe, C. (2010). Speech-language pathologist: Vital listening and spoken language professionals. Volta review, 110(2), 219-230

Hyde, M, & Power, D. (2003). Characteristics of deaf and hard-of hearing students in Australian regular schools: hearing level comparisons. Deafness and Education Internationa, 5(3), 33-48.

Idol, L. . (2006). Toward inclusion of special education students in general education: A program evaluation of eight schools. Remedial and Special Education, 27(2), 77-94.

Johnson, C, & Seaton, J. (2012). Educational audiology handbook. United State: Delmar, Cengage Learning.

Katz, J. (2010). Hand book of clinical audiology Williams: Wilkins.

Moores, D. (2001). Educating the deaf: Psychology, principles, and practice. Boston: Houghton Mifflin Company.

Parhoon, k. (2013). Needs Assessment of Regular and itinerant teachers of students with hearing impairment in inclusive educational system. (M.A), University of Social Walfare and Rehabilitation Sciences
Tehran.

Schick, B, Williams, K, & Kupermintz H. (2006). Look who's being behind: Educational interpreters and access to education for deaf and hard-of-hearing students. Journal deaf studies and deaf education, 11(1), 3-20.

Vermeulen, J. A, Denessen, E, & Knoors, H. (2012). Mainstream teachers about including deaf or hard of hearing students. Teaching and Teacher Education, 28(2), 174–181.

Whyte, A, & Guiffrida, D. (2008). Counselling deaf college students: a case of Shea. journal of college counselling, 11(2), 184-191.

Wolters, N, Knoors, H, Cillessen, A, & Verhoeven, L. (2011). Predicting acceptance and popularity in early adolescence as a function of hearing status, gender, and educational setting. Research in developmental disabilities: A multidisciplinary journal, 32(6), 2553-2565.

[Downloaded from isoedmag.ir on 2026-11-21]